

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΑΡΙΕΣ

Γιώργος Αυγουστίδης

Οι προφορικές παραδόσεις είναι ακόμα πολύ ζωντανές στους κατοίκους των ορεινών Μαριών. Το χωριό διατηρεί την παλιά του φυσιογνωμία· είναι κτισμένο σε υψόμετρο μέσα σε ρεματιά που σχηματίζει ο λάκκος που έρχεται ψηλά από τις κορυφές του Ψαριού.

Η προσεκτική ματιά του επισκέπτη θα διαπιστώσει ότι το χωριό είναι μεσαιωνικό. Υπάρχει πυκνή δόμηση για λόγους ασφάλειας και οικονομίας, φορούσια στα μπαλκόνια, οντάς στο εσωτερικό του σπιτιού, το σκαλισμένο διαχωριστικό (μεσάντρα), το υπέροχο σκαλιστό νταβάνι.

Η βυζαντινή περίοδος της ζωής του θα μπορούσε ίσως να διαφωτισθεί από στοιχεία που θα έπρεπε ν' αναζητηθούν στο 'Άγιον Όρος, σε μονές που διατηρούσε στενούς δεσμούς¹.

Στην περιοχή των Μαριών υπήρχαν τρία αγιορείτικα μετόχια. Το ένα ανήκε στη μονή του Σταυρονικήτα, το άλλο στου Καρακάλλου και το τρίτο στου Ξηροποτάμου. Η ελαιοπαραγωγή εξαρτιόταν σχεδόν από τα τρία αυτά μετόχια, τα οποία διέθεταν μύλους-ελαιοτριβεία. Οι στενοί δεσμοί που υπήρχαν ανάμεσα σ' αυτές τις μονές και στις Μαριές χρονολογούνται από τα χρόνια της τουρκοκρατίας μέχρι το 1926, όπου με το γνωστό νόμο του Παπαναστασίου αποδίδεται η εκτός Αγίου Όρους μοναστηριακή περιουσία σε ακτήμονες. Την εποχή αυτή μάλιστα οι θεοσεβείς Μαριώτες φοβήθηκαν τον αφορισμό που εξακόντισαν οι μοναχοί εναντίον εκείνων που θα πάρουν «κλήρο» μ' αποτέλεσμα να σπεύσουν και να επωφεληθούν οι «Καστρινοί».

Η προφορική παράδοση διασώζει δύο εκδοχές για την προέλευση του ονόματος των Μαριών. Η μία αναφέρει ότι τούτο οφείλεται στις πολλές μουριές που υπήρχαν άφθονες και που θα πρέπει να υποθέσει κανένας πως στα βυζαντινά χρόνια θα ήκμαζε η σηροτροφία. Η δεύτερη ότι οφείλεται σε δύο Μαρίες που διασώθηκαν μετά από την καταστροφή που υπέστη το πρώτο χωριό, το οποίο βρισκόταν στο ενδιάμεσο περίπου της απόστασης Μαριών-

1. Βλ. περ. «Θασιακά», τ. 4 (1987), σ. 134, έγγρ. 3 και τ. 5 (1988), σ. 211.

Σκάλας Μαριών, στην περιοχή που σήμερα φέρει την ονομασία «ΠΥΡΓΟΣ», του οποίου ίσως θα πρέπει ν' αναζητηθούν τα ερείπιά του νότια του εξωκκλησιού «Άγιος Βασίλης».

Το χωριό ζούσε δύσκολες στιγμές με τις συνεχείς πειρατικές επιδρομές που επιχειρούσαν Σαρακηνοί, Γενουάτες, Ισπανοί, Τούρκοι και αντίπαλες πολιτικές μερίδες της Βασιλεύουσας. Τα τοπωνύμια Βιγλί, Πύργος, τα Παρατηρητήρια, ερείπια των οποίων ακόμη σώζονται πάνω από τις Μαριές, φανερώνουν την αγωνία που ζούσαν οι κάτοικοι της εποχής εκείνης.

Η παράδοση λοιπόν σώζει ότι το χωριό ήταν κτισμένο στο ενδιαμέσο, όπως προανέφερα, της απόστασης Μαριών-Σκ. Μαριών. Εκεί σώζεται σε καλή κατάσταση σήμερα το «χωριακό» πηγάδι, η μόνη καλή μαρτυρία από την περίοδο αυτή, θεμέλια σπιτιών και σκόρπια υλικά δόμησης· μα εκείνο που επιβεβαιώνει την ύπαρξη του χωριού είναι τα ερείπια μιας πρωτοχριστιανικής εκκλησίας, την καταστροφή της οποίας ολοκλήρωσε εκσκαφτικό μηχάνημα· ζωντανή ακόμα μαρτυρία αποτελεί η φιάλη (εικόνα 1), η οποία είναι φτιαγμένη από καθαρό θασίτικο μάρμαρο. Κατά τη χριστιανική συνήθεια μέσα σ' αυτήν οι πιστοί έπλεναν τα χέρια τους πριν μπουν στην εκκλησία.

Η προαίσθηση πως κάποια μαρτυρία πιο ζωντανή ίσως να υπάρχει με οδήγησε στην προσεκτική παρατήρηση. Η τύχη στάθηκε ευνοϊκή, όταν σε

Η φιάλη από την πρωτοχριστιανική εκκλησία.

δύο ασήμαντα κομμάτια κεραμιδιού (φωτ. 2-3) διάβασα χαραγμένα τα παρακάτω ονόματα. Διατηρούμε την ορθογραφία.

1ο κεραμίδι
 HOANNHC, ΛΕΟΝΤΙΟΣ ΓΕ/(ΩΡΓΙΟΥ;)
 ΗΔΗΟ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ Ζ/(ΩΗΣ;)
 ... όνομα δυσανάγνωστο
 CYNIOC ΟΨ'ΑΝΟΝΨ'
 ANACTACHAC

2ο κεραμίδι
 ΕΙΡΗΝΗ(С);
 ΤΑΚΙ... ή ΠΑΝ...

‘Ολ’ αυτά μπορεί να υποθέσει κανένας πως θα ήταν ονόματα πεθαμένων που διαβάζονταν από τον ιερέα τακτικά κάθε Κυριακή. Τα ονόματα και το C το ρωμαϊκό φανερώνουν πρωτοχριστιανικά χρόνια. Η χρήση όμως κεραμιδιών και η υπαρξη ορθογραφικών λαθών σημαίνει παρακμή; ‘Ισως’ οπωσδήποτε όμως προϋποθέτει μόνιμη εγκατάσταση.

Η καταστροφή του χωριού αυτού συνδέεται με πειρατική επιδρομή που έγινε σ’ άγνωστο χρόνο. Κανένας προς το παρόν δεν μπορεί να χρονολογήσει το γεγονός της καταστροφής.

15 Αύγουστος και το χωριό γιόρταζε την Κοίμηση της Θεοτόκου. Οι χωριανοί ξεφάντωναν, οι ελιές έδειχναν καλή σοδειά, τ’ αμπέλια, που στη γύρω περιοχή αφθονούσαν μεστωμένα, περίμεναν σε λίγο τον τρύγο· το γλέντι και το ξεφάντωμα έφτανε στο τέλος του. Το φεγγάρι καλοσυνάτο αρχίζει να προβάλλει.

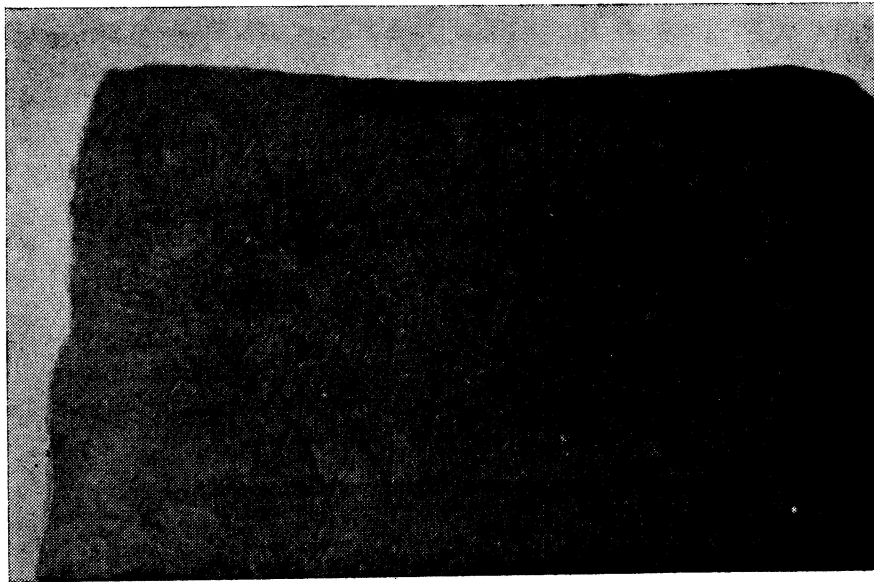
Το κακό για νά’ναι πιο πολύ κακό το θέλει η παράδοση σχεδόν πάντα να έπεται της απλής χαράς, της μεστής από ζωή και πλούσια συμμετοχή.

Σε κάποιον, όμως, φτωχικό σπιτάκι εμφανίζεται το υπερφυσικό, αυτό που συναντάμε σε πολλά δημοτικά μας τραγούδια.

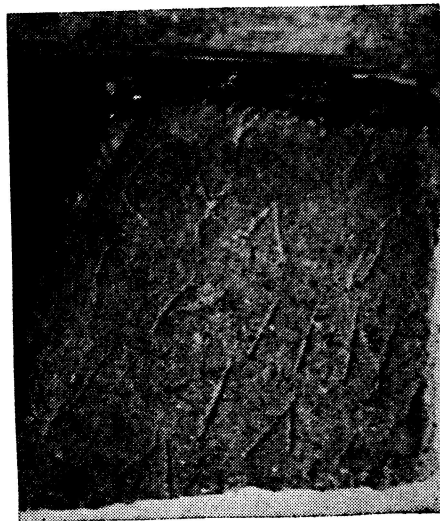
Μωρό τυλιχταρούδι μιλάει στη κούνια του μέσα:

Πολλά βιολιά,
 πολλά λιλιά,
 πολλά αίματα.

Προφήτης φοβερής καταστροφής. Το τραγούδι μεταβάλλεται σε θρήνο. Οι πειρατές που ελλόχευαν σε ρεματιά του μικρού βουνού που υψώνεται ακριβώς πάνω από τον οικισμό αυτό σπέρνουν το χαλασμό. Καταστροφή και πλήρη ερήμωση ακολουθούν· αρκετοί από τους κατοίκους εξανδραποδίστηκαν...

1ο κεραμίδι

2ο κεραμίδι

Από την καταστροφή σώθηκαν η μάνα του παιδιού και γυναίκα άλλη που τα ονόματά τους τα σώζει η παράδοση σαν Μαρίες. Κατέφυγαν έντρομες στο χώρο, όπου αργότερα κτίστηκε το χωριό Μαριές, γιατί η πυκνή βλάστηση από πουρνάρια, σκίνους, ρίκια και πεύκα παρείχε ασφαλή προστασία.

Η εικόνα δε της Παναγίας κατέφυγε σε βάτους, κατά την παράδοση πάντα. Εκεί που κτίστηκε η όμορφη εκκλησία της Παναγίας ιστορημένη σ' όλη σχεδόν την εσωτερική επιφάνεια και στο χώρο της οποίας μέχρι πριν από λίγα χρόνια στη γιορτή της γίνονταν μεγάλο τριήμερο λαϊκό πανηγύρι.

Την παράδοση την ενισχύει ακόμη και το εξής. Στην πίσω πλευρά του βουνού όπου οι Μαριώτες δείχνουν την κρυψώνα των πειρατών υπάρχει ρεματιά και ο δρόμος που οδηγεί στο μεσαιωνικό χωριό «Κάστρο». Οι Καστρινοί δείχνουν κι αυτοί κοντά στο σημείο της κρυψώνας τόπο με το όνομα «Χορεύτρια» και αόριστα απαντούν ότι εκεί πάνω χόρεψαν πειρατές πριν από κάποια τους επιδρομή².

Το τραγούδι τους συχν ακούγεται στους γερο-Μαριώτες:

Χορεύετε κυράδες,
γλεντάτε παλικάρια,
ώσπου νά 'βγει το φεγγάρι
να καταπραύν' ο τόπος...

2. Την παράδοση αυτή μου την επαναδιηγήθηκε ο Μακέδος Αναγνώστου, από τις Μαριές.